

Penészes falak között nyugszik a „Rózsák atyja“

A Rózsadomb dereka táján a Dunára néző oldalon egy különös épület van. Eleinte alig vehető észre, de aztán annál jobban leköt. Semmi ismert épületfajtahoz nem hasonlít. Hosszu, árkádós frontja van, amit kétoldalt furcsa tornyok szegélyeznek. Olyan, mintha gyermekmeséink tündérpalotája elevenedett volna meg. Ez az ugynevezett Wagner-nyaraló, amelyet a múlt század végefelé egy Wagner nevű műépítész emelt. Nevezetessége az épületnek, hogy az udvarán áll Gül Baba mauzóleuma, törökül: türbé-je.

Azt, hogy élt egykor egy Gül Baba nevű török és hogy a Rózsadombon van eltemetve, mindenki tudja. De azt, hogy ki volt az a Gül Baba, annál kevesebben. Még legenda is alig szól róla. Egy név csupán, amely mögött mindenki meséket, bűbajos tarka keleti meséket sejt, de amelyről senki sem tud.

Abdul Latif effendi, a magyarországi törökök muftija szerint a mohamedán világ Gül Babát nem igen ismeri, de nem is igen ismerheti, mert eredetileg nem is így írták. A kisázsiai Merzifunban született, ugy 1460 táján. Mohamednek hívták és fiatalon a Hadzszi Bektás alapította dervis-rendbe lépett. Itt kapta a Baba nevet. A Baba ugyanis törökül apát jelent, de a szerzetesek neve mögé is odateszik mint nálunk a pátert, az atyát. A bektási dervisek szoros kapcsolatban állottak a janicsárokkal, akiknek mintegy lelkiatyái voltak és elkísérték őket mindenfelé. Így tett Mohamed atya is. Kora a törökiség fénykora volt és így csupa hatalmas hódító hadjáratban vett részt. Buda negyedik ostroma után (1541 augusztus 23.) halt meg. Temetése roppant fényes volt. Az ostrom után ugyanis a törököknek első dolguk a templomok rendbehozatala és átalakítása volt, úgy hogy az első péntek esti imára már a Fethia dzsámiban (a mai Mátyás-templom) gyűltek össze. Ott volt Szuleiman maga is. Felhasználva ezt az alkalmat, Mohamed atya fölött is ekkor és itt mondották el az első imát. Kopersójtát kétszáz ezer katona kísérte és maga a szultán is segített vinni.

A Kakas-kapun túl (a mai Pálffy-tér helyén volt) a Veli bég fürdője (mai Császárfürdő) fölött levő szőlőhegyen temették el. Sirja fölé Budin (Buda) első válija diszes emléket emeltetett, majd pedig egy hatalmas alapítványból fényes és gazdag dervis-kolostor épült melléje. Evilia Cselebi, a híres XVII. századi török utazó szerint, akinek leírásából valók az előbbi adatok is, Buda hét kolostorának legszebbike volt ez. Külön megemlíti, hogy derviseinek forgásaik számára (a bektásiak voltak ugyanis az ugynevezett „táncoló“ dervisek) külön téli és külön nyári palotájuk volt.

Cselebi, aki mintegy évszázaddal utóbb járt itt, már Gül Baba néven említi csak. Érdekes azonban, hogy a Gül Baba, mint Németh Gyula professzor megállapította, „Mosolygó atyá“-t jelent. Még három török viselte kivülről ezt a nevet s mindegyik ebben az értelemben. A szó azután „rózsák“-t is jelent és így lett Mohammed atya később a „Rózsák atyja“.

A félhald lehanyatlása után, mint minden török emlék, a türbé is pusztulásnak indult. Szerencséjére kint állott a szőlőben és így az időnek nem segített senki. Sőt a mohamedán zarándokok és az átutazó kíváncsi külföldiek kedvéért még gondját is viselték. Persze úgy, ahogy. Ekkor kapta valószínűleg mai izléstelen s stílustalan zindely-kupoláját is. 1915-ben azután a nagy török-magyar barátkozások idején restaurálták. Gül Baba holttestét exhumálták és a sirt a műemlékek országos bizottsága útján a török és magyar kormány rendbehozatta és fölszereltette. Ekkor nyerte mai alakját. De ez a restaurálás régen volt, nem is volt mélyreható és talán stílusos sem igen.

Annai bizonyos, hogy mostani alakjában tovább nem igen maradhat. Elhanyagolt, gondozatlan, toldott-foldott. Mint sir is rettetenes állapotban van, mint műemlék feltétlenül rendbehozatalra szorul, mint idegenforgalmi látványosság pedig magyar szempontból egyenesen felhaborító.

Mint sirnak, a jelentőségét rendszeresen túlozzák. Ez csak türbé, síremlék, olyan, mint például Deák és nem templom, (törökül: dzsámi, mecset). Mint ahogyan Gül Baba sem volt szent, csupán jámbor, köztiszteletnek örvendő szerzetes. Sirját a Pesten megforduló mohamedánok — ha tudnak róla — felkeresik, hogy sirjánál leborulva az elhunyt lelki-üdvéért egy imát mondjanak. De európai Mekkát, mint egyesek hirdetik, nem lehet csinálni belőle. Mekka csak egy van — és már megvan. De teljesen azért nem kicsinyelhető le a sir jelentősége. Kiinduló pontja lehet Kelettel való kapcsolataink egyikének. Az autonóm mohamedán egyház papja, Durich Hussein Hilmi például egy két-három száz fős költés számára való internátus felállítását tervezi oda, amelynek lakói út tanuló mohamedánok lennének. Irak például évenként husz, Albánia harminc diák küldését már el is határozta.

Jelentős, mint műemlékünk is. Török korbeli és kis jóakarattal és szaktudással teljesen rekonstruálható volna. Vissza kellene állítani a régi s a Keletre oly jellemző földgömbalaku kupoláját, falait kívül-belül rendbeszedetni és teljesen felszerelni, mint ahogy illik. A nyaraló tulajdonosát pedig kötelezzük, hogy a hozzávezető utat szedesse és

tartsa rendbe. Mert nemcsak egyik édekes és értékes emléke multunknak, de hatalmas vonzerejű látványosság is. A külföldiek mind fölkeresik, illet nyugatabbra már nem látni.

De mutogathatjuk-e úgy, ahogyan van? Megcsufolása multunknak, kulturánknak?

Kikindai András

Árpádházi Erzsébetet adóhátralék miatt körözik

A Fővárosi Közlöny kedden megjelent számában ismét közzétették vagy ötezer adóhátralékos nevét, akik ismeretlen helyre költöztek és éppen ezért az adóhatóságok körözik őket. Kilencvenkilenc oldalon keresztül sorolja fel a főváros hivatalos lapja azokat az adófizetőket, akik nem tettek eleget kötelezettségüknek és nem találják őket. Az adóhátralékosok kipellengérezése annál feltűnőbb, mert hiszen a kimutatásban sok olyan név szerepel, amelyek viselői közismert emberek, lakásukat a telefonkönyvben is megtalálhatni s ha régi lakóhelyükről elköltöztek, egész csekély utánjárással megtudható mostani lakásuk.

A több mint ötezer adóhátralékos között természetesen szép számmal akadnak egyszerű emberek, piaci árusok, ügynökök, akiket elnyelt a nagy város forgataga, elestek a kenyérért folytatott harc során. De van a névsorban orvos, ügyvéd, mérnök, gyáros, részvénytársasági igazgató, háztulajdonos és állami nyugdíjas is nagy számban. Sőt az arisztokrácia és képviselve van.

A legtöbb kipellengérezett adóhátralékos nem csoda, ha nem találják meg eddig. Ugyanis nyilván bürokratikus hibák miatt olyan helyen keresték őket, ahol sohasem laktak. A Magyarság munkatársai csak egy találmásra elmentek egyházi kipellengérezett adóhátralékos felkutatására s megállapították, hogy a körözöttek nagyrésze nem is lakott ott soha, ahol a kimutatás közli. Például Bottlik István báró bortermelőt és felsőházi tagot nem csoda, ha nem találta meg az adóvégrehajtó az V., Tisza István-utca 11. szám alatt. Ilyen számú ház ugyanis nincs. A 334 pengő köztartozását Bottlik báró tehát be sem fizethette. Istók János szobrászművész Lipót-körút 25. szám alól körözi az adóhatóság. Soha sem lakott ebben a házban.

A körözöttek listáján szerepel Árpádházi Erzsébet is. Nem a szent emlékü thüringiai örgrófné. Mindenes, aki állítólag a VII., Gizella-ut 18. szám alatt lakott, 48 pengő 80 fillér adótartozását tartják nyilván. Ebben a külterületi házban csak tömegszállások vannak. Valamikor esetleg egy-két éjszakára meghúzódhatott itt a különös nevű mindeneseleány. A házban azonban nem ismerik, nem tudnak róla semmit.

A Sas-utca 17. szám alól 10 pengő 32 fillér adótartozás miatt körözik Németh Antalt. Épp úgy lehet a Nemzeti Színház új igazgatója, mint más. A házban különben Németh Antal soha sem lakott, még hasonlónévű ember sem. Jósua Richárd részvénytársasági igazgató is a körözöttek listáján szerepel, 185 pengő az adóhátraléka. Valóban sherlock holmesi nyomozózsenni kellett volna ahhoz, hogy megállapítsák, hol van neki lefoglalható vagyona. Minden ujság megírta róla, a Fillex egykori vezérigazgatójáról, hogy néhány hónappal ezelőtt Kispesten alapított új textilgyárat.

Keresi az adóhatóság Eskütt Lajost, nagyatyáti Szabó István egykori titkárát, akit súlyos fegyházbüntetésre ítéltek később. 125 pengő az adóhátraléka. Kár volt kinyomtatni a nevét, mert még a közlés költsége sem hajtható be rajta. Mindenki tudja, hogy az anyalföldi elmeorvosintézet lakója.

Keresik Csillag Dezső dr. ügyvédet, ugyancsak néhány pengő miatt. Most is a Pozsony-ut 4. szám alatt lakik, ahol az adóhatóság nem találta meg. Nemcsak ügyvéd, hanem a Disconto Bank cégvezetője is. Kolmann Dezső dr. fővárosi gyakorló ügyvéd, volt fővárosi bizottsági tag, a NEP egyik terézvárosi vezetőférfia, szintén, vagy negyven pengővel szerepel az adóhátralékosok között. Az adóhivatal a Csengery-utca 63. alatt tartja nyilván. Itt nem is találhatták meg, mert hosszú esztendőök óta ugyanebben az utcában, de az 54. szám alatt lakik. Telefonszáma: 25-3-64.

Köröznek egy törvényhatósági bizottsági tagot is, Gül Benőt, a Magyarországi Szakszervezeti Tanács főtítkárát. Hátraléka 67 pengő 98 fillér. Az OTI elnökségi tagja. A szociáldemokrata párt egyik vezetője. Ismert ember Budapesten, lehetetlen, hogy ne találják volna meg a városi adóhivatalosok, akiknek mint törvényhatósági bizottsági tagot is ismerni kellene.

Körözik még Zaluszky de Juvorka György gróf vegyitársaság tulajdonosát a Vilmos-császár-ut 55. szám alól. Csak ez év júniu-

sában költözött el innen, adóhátraléka 416 pengő. Cukrárszüzlete is volt a házban. A ház-bérrel is adós maradt, ismeretlen helyre költözött. Abdul Kadir herceg, a török szultán fia ugyancsak adóhátralékos. 97 pengő miatt körözik. A kimutatás szerint az Ó-utca 24. számú házban lakik. Valóban lakott itt, de már 1932-ben elköltözött a Klauzál-utca 33. szám alá. Másfél éve innen eltávozott. Megírták az ujságok, hogy Szófiába ment, s ott él most is. Petróleumforrása jövedelméből. A Klauzál-utcai házmaster szerint egyébként több ezer pengős bankbetétje van.

Nem csoda tehát, ha nem találják a konokul nemfizető adókat. Hiszen egyiket sem a lakásán keresik.

Uj utcanevek

A Közmunkatanács átiratban értesítelte a polgármestert a legutóbbi időkben történt új utcaelnevezésekről. Eszerint az Óv-utcából kiinduló és a körvasút-sorig terjedő névtelen utvonalat Tapló-utcának, a Tapló-utcából északnyugati irányba kiinduló és Dorozsmai-utcáig terjedő rövid utcát Tapló-köznek, az Óv-utcából kiindulva, a Körvasút-sorig terjedő névtelen utcát Majolika-utcának, a Brassó-utból délkeleti irányba kiinduló névtelen utvonalat Komondor-utcának nevezte el.

A leningrádi egyetem gégeprofesszora Budapesten

A jelenleg Budapesten ülésező gégesz-kongresszus tagjai közül Vojatcsék W. leningrádi orvostanár személye áll az érdeklődés előterében. A tudós professzort már a cári rezsim juttatta katedrához az akkori moszkvai egyetemen. Tehát nem szovjettudós, hanem a szovjet által is elismert tudományos tekintély. Vojatcsék tanár nyitotta meg német nyelven tartott értekezésével a kongresszus előadássorozatát. Utána megkértük, hogy a Magyarság olvasói számára nyilatkozzon a szovjetbeli közegészségügyi és egyetemi viszonyokról. A tanár ezekről a kérdésekről a következőket mondta:

— Szovjetország hihetetlen erőfeszítést fejt ki a közegészségügyi viszonyok megjavítása céljából. Ezt eléggé megvilágítja például az a körülmény, hogy jelenleg egyedül Leningrádban hét gégeszeti klinika áll a betegek rendelkezésére. A sebészeti, belgyógyászati, szülészeti stb. klinikák számát hasonlóképpen szaporították. Az orvosképzésre különösen nagy gondot fordítanak nálunk. Oroszországnak sok-sok tízezer orvosa van szüksége. Az orvosnövendékek öt-hat évi szakadatlan munka után nyerik el oklevelüket. Utána pedig az állam gondoskodik elhelyezkedésükről.

Emlékezetemben van egy orosz orvostanhallgató, akiről közvetlenül utolsó szigorlata előtt derült ki, hogy orvos leánya és ezért nem engedték szigorlatolni. Megkérdeztem a professzortól, hogy ezek a szigorú rendelkezések most is fennállnak-e.

— Általában mindenki mehet egyetemre, mert Szovjetországban szívesen veszik, ha valaki tudományos kiképzésben részesül. Ezért minden egyetemi hallgató egyetemi tanulmányai egész tartamára létfontosságúhoz elegendő ösztöndíjat kap. De ha történetesen meghatározott számú helyről van szó és a jelentkezők száma felülmúlja a helyszámot, a proletorok gyermekeit előnyben részesítik a burzsoá-gyermekekkel szemben. Burzsoá, ugyszólván, nincs nálunk. Ugyanis burzsoá elnevezés csak azokat illet, akik nem munkájukból, hanem tőkájuk hozadékából, vagyonukból élnek. Én nem vagyok burzsoá, hanem intellektuális munkás. Vagy, ha jobb tetszik, tudós. Szovjetországban nagyon megbecsülik az írókat, művészeket, tudósokat. Különleges elbánásban részesülnek.

Vojatcsék professzor búcsúzik. Siet vissza az előadótérbe. Különlegesen jó bánásmódban részesítenék a szellemi előkelőségeket Szovjetországban? A tanár soványsága, kopottsága, heesett arca, ijedséget, rettegést, nyugtalan emlékeket eláradó arckifejezése, szörnyen emlékeket eláradó engednek következtené...